

Derfor er der ikke socialisme i Amerika

Domstolene har hjulpet arbejdsgiverne i kampen mod fagbevægelsen. Det forklarer hvorfor USA, som det eneste vestlige demokrati, aldrig fik et stærkt arbejderparti.

Af Svante Nycander

Som gymnasist lånte jeg Upton Sinclairs *The Jungle* på biblioteket. Det skyldtes en misforståelse, en forveksling med Sinclair Lewis. Men det blev til en læsning jeg aldrig rigtig har kunnet løsrive mig fra. Romanen, der udkom i 1906, handler om groft udbyttede indvandrere som arbejder i slagte-industrien i Chicago.

Upton Sinclair blev senere politiker for Socialistpartiet og i 1932 kandidat til guvernørposten i Californien. Året efter meldte han sig ind i Det demokratiske Parti og grundlagde *End of Poverty in California* (EPIC), der er blevet betegnet som den eneste organisation i Amerika, "der er kommet i nærheden af at være en socialistisk massebevægelse". Upton Sinclair vandt Demokraternes primærvalg til guvernørposten i 1934. Fire år senere var en af hans tilhængere guvernør og en anden senator for Californien i Washington.

De store partiers åbne primærvalg var en vej til indflydelse selv for socialister. EPIC var ikke et enestående tilfælde. På nogenlunde samme måde virkede *Nonpartisan League* i Midtvesten fra 1916, og *Farmer Labor League* i Oklahoma i 20'erne. Den kommunistiske leder Earl Browder mente at socialistpartiet ikke havde forstået de muligheder Upton Sinclair

havde vist ved at deltage i demokraternes primærvalg. "Det blev overladt til kommunisterne at lære af succesen, de kopierede Sinclairs EPIC-bevægelse og opslugte i stort omfang hvad der var tilbage af den." Kommunisterne følte sig ikke hæmmet af at fungere inden for Det demokratiske Parti.

Samfundsforskere og historikere har til stidighed været optaget af det spørgsmål Werner Sombart stillede samme år som *The Jungle* udkom, i form af titlen på en bog: *Why is there no Socialism in the United States?* Seymour Martin Lipset skrev for nogle år siden *American Exceptionalism* om blandt andet fraværet af socialisme. Nu er han tilbage sammen med Gary Marks i bogen *It didn't Happen Here – Why Socialism Failed in the United States*. Et gedigent værk med meget viden. Forfatterne giver en oversigt over de sidste hundrede års debat og kommer med en egen tolkning. Bogen udbyder billedet af Amerikas historie – men nogle indvendinger trænger sig på.

Før Første Verdenskrig var det opfattelsen, at socialismen havde et stort potentiale som idégrundlag for bevægelser og som parti. Eugene Debs, der var leder for de ansatte ved jernbanerne under Pullmanstrejken i 1894, fik seks procent af stemmerne som socialistparti-

ets præsidentkandidat i 1912, næsten samme stemmeandel som Labour i England opnåede ved parlamentsvalget i 1910. Siden udviklede de to lande sig forskelligt. Ved valget i 1916 fik Debs tre procent, mens Labour i 1918 fik mere end 20 procent af stemmerne. Socialistpartiet forblev det mest udholdende af alle de amerikanske "third parties", men kom aldrig mere i nærheden af stemmeandelen fra 1912.

Amerika var længe mere demokratisk end Europa. Der var almindelig stemmeret for mænd allerede i 1820'erne, industriarbejderne behøvede ikke at kæmpe for deres borgerrettigheder. Friedrich Engels forklarede de amerikanske arbejderes politiske tilbagestående med fraværet af en feudal arv. Amerika var borgerligt, og borgerlige fordomme var rodfæstede i arbejderklassen. Max Weber og Antonio Gramsci lagde vægt på fraværet af institutioner skabt af aristokratiske og kirkelige hierarkier såvel som merkantilistiske eller andre statslige reguleringer. Werner Sombart anså Amerika som "et friere og mere lige samfund end Europa"; arbejderne følte sig ikke "stemplet ved at tilhøre en bestemt klasse".

I *American Exceptionalism* fremhæver Lipset ideen om individualisme i amerikansk historie som hovedårsagen til at arbejderne er svagt organiserede. Denne tolkning er nedtonet i "*It didn't Happen Here*", i stedet skriver forfatterne meget om de etniske og religiøse faktorer.

Socialismen kom til Amerika med immigranterne fra Tyskland og Nordeuropa. Den amerikanske afdeling af Første Internationale blev grundlagt i 1876 af tyskfødt. Det var en udbredt opfattelse, at de ledende socialister var meget optaget af de europæiske forviklinger. Senere hen kom de fleste indvandrere fra Syd- og Østeuropa. Det var blandt dem industrien rekrutterede den store masse af arbejdere til det ensformige industriarbejde. De fleste var katolikker og var til en vis grad under kirkens indflydelse. Pavelige rundskrivelser fordømte socialismen, og ærkebiskop Sebastian Messmer i Milwaukee sagde at ejendomsretten bygger på evangeliet: "*A man cannot be a Catholic and a So-*

cialist". Kirkens anti-socialisme indebar imidlertid ikke et nej til sociale reformer eller faglig organisering. I katolicismen fandtes megen "kollektivism" og de nye indvandrere var ikke specielt påvirkede af amerikansk tankegang.

Socialistpartiet var på sin side anti-religiøs, dets største avis *The Appeal to Reason* gik til angreb på kapitalismen og katolicismen med samme glød. Partiet distancerede sig dermed fra grupper af arbejdere, som via deres sociale vilkår, ville have været en naturlig rekrutteringsbase. I andre lande bidrog den faglige indflydelse til at lede socialistiske partier i en reformistisk retning, men i Amerika spillede fagforeningerne en ubetydelig rolle for den socialistiske politik – derved adskiller Amerika sig fra alle andre engelsktalende lande, påpeger Lipset og Marks: "*The American Socialist Party was one of the most orthodox Marxist Parties in the democratic world.*" Den rene lære var vigtigere end politiske resultater. "*The social revolution, not political office, is the end and aim of the Socialist Party. No compromise, no political trading*", hed det i en resolution fra 1917. Partimedlemmer måtte ikke stemme på reformpolitikere fra andre partier, når

en socialist ikke kandiderede. Et medlem af den politiske ledelse der gratulerede Upton Sinclair med sejren i primærvalget hos demokraterne, blev tvunget til at gå af.

Hvorfor holdt fagforeningerne sig på afstand af socialisterne? *American Federation of Labour (AFL)* var den eneste faglige centralorganisation i den vestlige industrialiserede verden der ikke støttede et arbejderparti. AFL bestod ført og fremmest af faglærte og vellønnede arbejdere med et godt sammenhold. Under ledelse af Samuel Gompers førte AFL en rent faglig kamp uden politiske fortegn (*business unionism*). Fagforeningerne var ofte militante, Amerika var i lange perioder et af de mest strejkeramte lande, men i politiske spørgsmål var AFL forsigtig, anti-socialistisk, mistroisk mod statsligt styre og nærmest liberal-konservativ. AFL anbefalede ikke noget parti, men kunne støtte enkelt-kandidater hvis opfattelser lå på linie med fagforeningernes. Ved præsidentvalget i 1916 mener man, at AFL's støtte til Woodrow Wilsons var afgørende for hans genvalg.

Samuel Gompers og Eugene Debs blev bitre fjender efter Pullmanstrejken, hvor Debs havde forsøgt at få hele fagbevægelsen med i en generalstrejke. Debs skrev i *International Socialist Review*: "*Not for all the votes of the American Federation of Labor and its labor-dividing-and-corrupting one-breeding craft unions should we compromise one jot of our revolutionary principles*". Inden for AFL fandtes der længe en stor minoritet af socialister. En rapportør ved AFL's kongres i 1909 omtalte "*an intense hatred against the Socialist Party, combined with a perfect willingness to accept the philosophy of socialism*". Socialister havde ledende positioner i flere af de store forbund. Ved AFL's kongres i 1912 fik en socialistisk modkandidat til Gompers 27 procent af stemmerne ved formandsvalget.

Industriforbundene inden for AFL virkede for at arbejderne skulle få deres eget parti. I flere byer, for eksempel New York og Milwaukee var socialistpartiet forankret i bredt organiserede fagforeninger og opnåede gode valgresultater. At industriforbundene var mere politiske og mere radikale end majoriteten i AFL, var et mønster som gik igen op gennem 30'erne, da minearbejdernes formand John L. Lewis ledede masseorganiseringen af industriarbejderne i *Congress of Industrial Organizations (CIO)*, en af hjørnestenene i Roosevelt-koalitionen.

Alle store arbejderpartier har deres rødder i fag-

foreningerne. Hvis man vil forstå hvorfor Amerika, som det eneste vestlige demokrati, mangler et sådant parti, må man undersøge fagforeningerne. Lipset og Marks fortæller meget om AFL, om dets ideologi og politiske holdninger, men de diskuterer ikke hvad det var som gav den amerikanske fagforeningsbevægelse sit særpræg. Hvorfor blev fagforeningerne svagere end i andre lande, og hvorfor blev de domineret af de faglærte arbejdere?

Frem til trediverne var fagbevægelsen ikke i stand til at organisere de store skarer af arbejdere i den voksende massevarerindustri. Netop de arbejdere der havde det største behov for faglig støtte. Medlemstallet var lavere i 1930 end i 1904. Fagbevægelsen fik et middelklassepræg.

Historikeren Lewis Lorwin skrev i 1933, at arbejdsgiverne ikke i noget andet vestligt land havde fået så meget støtte til sin kamp mod fagforeningerne, af civile myndigheder og af statens væbnede styrker og domstole, som i Amerika. Frem til trediverne havde domstolene kontrollen over spillereglerne på arbejdsmarkedet. De dømte ud fra en individualistisk tolkning af britisk "*common law*", og fandt på tusind måder at skride ind over for kollektive aktioner på. En strejke kunne påstås at være i strid med ejendomsretten, mod anti-trust-lovene, være en hindring for handlen mellem delstaterne, eller mod de arbejdsvilliges rettigheder. En dommer kunne uden medvirken af en jury udfærdige en "*labor injunction*", det vil sige et forbud mod at fortsætte en strejke. En *injunction* som ikke blev efterkommet, var et klart signal til politiet eller militæret om at rykke ud. Mellem 1877 og 1903 greb militæret ind i 500 arbejdskonflikter. Dommere tillod arbejdsgiverne at anvende vold mod strejkende. Forskere har sammenlignet fransk og amerikansk strejke-statistik fra 1890'erne. For hver 100.000 strejkende var der i Frankrig tre sårede, i Amerika to dræbte og 140 sårede. Under Pullmanstrejken blev der udfærdiget omkring hundrede *injunctions* med forbud mod alle tiltag som kunne genere jernbanetrafikken. Eugene Debs og en snes andre strejkeledere blev tiltalt og dømt for at trodse domstolene.

Domstolene benyttede deres magt til at underkende lovgivningen for at bekæmpe den faglige indflydelse på politikken. Frem til 1900 ophævede de 60 føderale og delstatslige love vedrørende arbejderbeskyttelse, arbejdstid og faglige rettigheder. I 1920 var antallet oppe på 300. Konsekvent underkendes lovgivning som var rettet mod såkaldte *yellow-dog-contracts*, det var aftaler som forbød arbejderne at organisere sig. Dommerne

byggede på tolkninger af upræcise retsdoktriner og bestemmelser i forfatningen.

Retssystemet gjorde det nemt for virksomhederne at udskifte fagligt aktive arbejdere med uorganiserede og strejkebrydere. Mange arbejdsgivere grundlagde virksomheds-fagforeninger som de selv kontrollerede. At oprette uafhængige fagforeninger inden for storindustrien var som oftest umuligt. Fremgang på det faglige område nåede stort set kun ud til arbejdere med et stærkt fagligt sammenhold og med viden som var svær at erstatte.

Lipset og Marks kommer næsten ikke ind på den rolle retssystemet har betydet for fraværet af et stort arbejderparti. De polemiserer kort mod Victoria C. Hattam, som har skrevet en fremragende afhandling om hvorledes domstolene påvirkede AFL's faglige strategi. De medgiver at domstolenes prøvning af lovgivningen gjorde det vanskeligt at få arbejdsretlige love gennemført, men de tror ikke på, at dette kan være hovedårsagen til at fagforeningerne valgte at handle upolitisk.

Men det anti-faglige retsmiljø påvirkede hele fagbevægelsens medlemsstruktur. Hvis domstolene ikke havde taget parti for arbejdsgiverne, er det fuldt ud muligt, at den store masse af industriarbejdere havde organiseret sig, og balancen inden for AFL var tippet over til den mere radikale side, som industriforbundet stod for. En sådan arbejderbevægelse kunne have været basen for et arbejderparti eller for en stærkere arbejderindflydelse på det demokratiske parti. Det er mærkeligt at Lipset og Marks ikke ser denne sammenhæng. De nævner ingen steder retshistorikeren William E. Forbaths væsentlige arbejde: *Law and the Shaping of the American Labor Movement* (1991).

Fra midten af trediverne, da det retslige og politiske miljø forandredes, udgjorde hverken etnisk splittelse, individualisme eller fraværet af feudale traditioner nogen hindring for industriarbejdernes faglige organisering over en bred front. I flere årtier var fagforeningerne stærke, både på arbejdspladserne og i det politiske liv. Senere, først under Richard Nixon, udnævntes atter konservative dommere som fortolkede loven til arbejdsgivernes fordel. Virksomhederne havde intet besvær med at forbigå arbejdernes ret til at organisere sig. De seneste tredive år er fagforeningerne blevet trængt tilbage, i dag er kun hver tiende ansatte i erhvervslivet organiseret. De fleste amerikanske arbejdere mener at den som går med i en fagforening løber en stor risiko for at miste sit arbejde.

Lipset og Marks mener at arbejderklassens svage organisering politisk og fagligt er hovedårsagen

til, at de økonomiske kløfter er så meget større i Amerika end i Europa. "...the organizational strength of the lower class of a society is decisive in determining the relative life chances of poorer people."

Arbejdernes indflydelse via deres organisering er altså det centrale, ikke den socialistiske ideologi. Lige så lidt som bønderne, behøvede arbejderne ikke nødvendigvis et eget parti for at kunne hævde sig. Deres tidligere stærke position inden for det demokratiske parti er imidlertid blevet svækket på grund af to forandringer, som hænger sammen: Færre arbejdere stemmer, og færre er fagligt organiserede. Valgdeltagelsen ved præsidentvalget i 1996 var 49 procent og til kongresvalget i 1998 blot 36 procent. I 1800-tallet deltog i gennemsnit 75 procent ved præsidentvalgene, hvilket tyder på at der var en høj valgdeltagelse også blandt arbejderne. Stemmeprocenten faldt til under 50 procent i tyverne, for siden at stige markant og nå et højdepunkt med 63 procent ved Kennedy-valget i 1960. Valgdeltagelsen følger den samme bølgebevægelse som den faglige organisering. Sandsynligheden for at en lavt uddannet arbejder vil bruge sin stemmeret øges med næsten 20 procent, hvis han eller hun er fagligt organiseret.

Hvordan retssystemet har anskuet arbejdernes indflydelse i samfundet berører Lipset og Marks kun perifert. At dommerne bestemte spillereglerne i den faglige kamp forklarer mere end noget andet hvorfor det som skete overalt i Europa ikke skete i Amerika.

Litteratur:

Sinclair, Upton (1986): *The Jungle*. Penguin Classics. (findes også i div. danske udgaver).

Lipset, Seymour Martin (1996): *American Exceptionalism: A Double-edged Sword*. W.W. Norton.

Lipset, Seymour Martin & Marks, Gary (2000): *It didn't Happen Here: Why Socialism Failed in the United States*. Norton & Co.

Svante Nycander er tidligere chefredaktør på Dagens Nyheter. Forfatter til *Kriget mot fackföreningerna – en studie av den amerikanska modellen* (SNS Förlag 1998).

Oversættelse Torkil Lauesen